

TEXTOLÓGIA – FILOLÓGIA – ÉRTELMEZÉS

(A 18–19. századi magyar irodalom)

tudományos konferencia

(Miskolc, 2013. május 29–31.)

Tisztelt Kollégánk, kedves Barátaink!

Az MTA–DE Textológiai Kutatócsoportja, amely a Debreceni Egyetem, a Szegedi Egyetem és az ELTE klasszikus magyar irodalommal foglalkozó szakembereire épül, valamint a Miskolci Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolája – a Vetésforgó hagyományos időpontjában – tudományos konferenciát szervez.

A konferencia célkitűzése.

A tervezett konferencia a 18–19. század magyar (illetve magyarországi, azaz nem feltétlenül magyar nyelvű) szövegkomplexumát tekinti alapnak. A célunk az, hogy a gyakorlati, szövegkiadások létrehozását célzó textológiai munkák során felmerült kérdések elméletileg reflektált módon váljanak az előadások tárgyává, s ilyenformán legyenek képesek esettanulmányokat felsorakoztatni a textológia hermeneutikai dimenzióinak szemléltetésére.

Habár a filológia definiálására ismeretesek újabb keletű kísérletek,¹ mindmáig erőteljes az a szemlélet, amely „szolgálóleány”-ként tekint a textológiai, filológiai műveleteket végrehajtó diszciplínára. A múlt század elején ily módon körülírt feladatorientáció máig hat: „A komoly kutató munka emberei szép munkát végeznek a poros kéziratokban halódó irodalom felkutatásával. Hálás ez a munka, mert a poros kézirati kötegek sokszor komoly értékű művei, érdekes és értékes adatokat tartalmazó naplói, történeti adatértékül szolgáló jegyzőkönyvei, hivatalos okíratai, világot nem látott versgyűjteményei, szellemes levelei, unalomból összerótt olvasmánytartalmi, fordításai, elmondott, vagy el-nem mondott beszéd-vázlati mind-mind komoly adatai lehetnek a magasabb szempontú irodalmi kutatásnak is.”² Ezzel a felütéssel indul Bakos József könyve, *A filológia árnyékában* első fejezete, és ezek a mondatok világosan pozícionálják és ugyanakkor alárendelik a levéltári, szövegkiadói tevékenységet egy „magasabb szempontú irodalmi kutatásnak”. A filológiai munka így olyan, reflexióra képtelen szolgálatként definiálódik, amely érdemét azáltal nyeri el, hogy az útjukra bocsátott szövegek, mint kulturálisan felhasználható termékek, másoktól

¹ *Metafilológia 1*, szerk. DÉRI Balázs, KELEMEN Pál, KRUPP József, TAMÁS Ábel, Ráció Kiadó, Bp., 2012, 9–44. A szöveg további szakaszaiból ki fog derülni, de előzetesen is meg kell jegyeznünk, hogy *filológián* nem a culleri, irodalommal és nyelvvel való foglalkozást értünk (Jonathan CULLER, *Anti-Foundational Philology = On Philology*, szerk. Jan ZIOLKOWSKI, University Park, 1990, 49).

² BAKOS József, *A filológia árnyékában*, Szabolcsvármegyei Bessenyei Kör (Szabolcsi Szemle Füzetei, 3), h. n., 1937, 4.

dolgoztatnak fel. A nyolcvanas évek végén sem volt ez még másképpen: „ahol lényeges kérdésekről akarnak szót ejteni, a textológust nem kérdezik, meg sem hívják vagy keresztülnéznek rajta, mintha az érdemi munka ott kezdődne, ahol ő befejezte” – írja Dávidházi Péter.³

Az elmúlt két évtizedben kibontakozott új filológia ezzel szemben arra hívja fel a figyelmet, hogy a filológus, bármennyire igyekezzék is megmaradni a maga szerény pozíciójában, valójában interpretál, és szinte társszerzővé válik, amikor szövegváltozatok között dönt, vagy meghatározza a magyarázatra szoruló szöveghelyek körét és milyenségét, emendálja a szövegromlásokat stb. Látványosan példázza ezt Fehér M. István Hegel-textusokkal foglalkozó tanulmánya, melyből kiderül, hogy az a séma, amely tehát a szövegekkel való foglalkozást hagyományosan a filológia, majd hermeneutika időbeli sorrendjére építi fel, több jelentős gondolkodói életmű kiadásánál csődöt mondott.⁴ Amennyiben a filológiai tevékenységet csupán a szöveg rekonstrukciójaként határozzuk meg, amely szövegkiadásban tárgyiasul, és amelyet szöveginterpretáció követ és teljesít be, reflektálatlanul kell tekintenünk mindazon problémákra, amelyeket a kiadandó szöveg kínál. A szövegnek egy olyan fogalmát kellene feltételeznünk, amely nem veszi figyelembe a szövegek írásmediumonként különböző létmódját, ennek műfajiságra, szerzősége, olvasásra és befogadásra való hatását, a kéziratok és nyomtatványok (és az elektronikus szövegkiadás) materialitásából fakadó különbségeit, és ugyanígy nem számol a szövegkiadói munka kulturális, ideológiai és gazdasági meghatározottságával.

A konferencia az alábbi témákat öleli fel:

Az előadások a nyomtatás *műfajiságra* való hatásával, *műfaji határvonalak* elmozdulásával, írásmediumonként különböző formában létező műfajokkal, az *elektronikus szövegkiadás szövegműfajiságra való hatásával* valamint a *szövegvarianciával* foglalkoznak.

Másrészt az előadások kéziratossá, nyomtatott és hálózati *szövegek hatástörténetének* (vagy várható hatásmechanizmusainak) *különbségeit* elemzik, rámutatnak a *különböző írásmediumok eltérő kulturális beágyazottságára*, olvasási gyakorlatára, népszerűségük különböző megjelenési módjára és mértékére.

Olyan előadások is hallhatóak lesznek, amelyek az írói életművek határait a *kéziratossá kontextus* feltérképezésével rajzolják át, új írói *életműkiadások kánonra és írói teljesítményekre való hatásával* foglalkoznak, *nem szerzői kiadások kánonképző szerepét* vizsgálják, rámutatnak az írói hagyatékok történetírásra való befolyására.

A textológiai tevékenység során változó szerzőfogalom problémájával foglalkozó előadások is várhatóak, amelyek a *szövegvariancia* problémáját vizsgálják.

³ DÁVIDHÁZI Péter, *A hatalom szétesztása: (poszt)modernizáció a szövegkritikában*, Helikon 1989/3–4 (35), 329.

⁴ FEHÉR M. István, *Szövegkritika, kiadástörténet, interpretáció: A történeti-kritikai és az életműkiadások filológiai-hermeneutikai problémái = Filológia – Interpretáció – Médiatörténet*, szerk. KELEMEN Pál, KULCSÁR-SZABÓ Zoltán, SIMON Attila, TVERDOTA György, Ráció, Bp., 2009 (Filológia, 1), 56–151.

Előadók.

A szervezőbizottság az alábbi előadókat kérte fel előadás tartására:

Balogh Piroska, Bátori Anna, Bíró Annamária, Bodrogi Ferenc Máté, Borbély Szilárd, Czifra Mariann, Csonki Árpád, Doncsecz Etelka, Granasztói Olga, Gyapay László, Hajdú Péter, Hász-Fehér Katalin, Hermann Zoltán, Kovács József, Labádi Gergely, Orbán László, Orosz Beáta, Porkoláb Tibor, S. Varga Pál, Seidler Andrea, Steinmacher Kornélia, Szabó Ágnes, Torma Kata, Vaderna Gábor, Völgyesi Orsolya.

Az előadások címe és szinopszisa hamarosan elérhetőek lesznek a konferencia készülő honlapján.

Gyakorlati tudnivalók.

A konferencia lebonyolítására és az anyagi fedezet biztosítására rendelkezésre áll a Miskolci Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának felajánlása. Az előadók számára a miskolci szállást és étkezést ingyenesen biztosítjuk, és előreláthatólag ugyanezt ígérhetjük valamennyi további résztvevő számára is.* Az utazási költséghez azonban nem tudunk hozzájárulni (sem az előadók, sem a résztvevők esetében), vagyis a Miskolcra való utazásról mindenkinek magának kell gondoskodnia. Azt javasoljuk, hogy a résztvevők május 29-én délután érkezzenek meg Miskolcra. Május 31-én estére már nem biztosítunk szállást, tehát a hazautazás 31-én este történik. Vagyis Miskolcon két éjszakára a vendégeink. Miskolc város vasúti közlekedése kitűnő, Budapestre például reggeltől estig óránkénti IC járat közlekedik, sem a megközelítéssel, sem a hazautazással kapcsolatban nem lehet tehát probléma. A 29-i érkezéshez későbbi körlevelünkben konkrét javaslatot fogunk tenni (megjelöljük majd azt az IC járatot, amelyet javasolunk), és azokat a résztvevőket, akik javaslatunkat megfogadva a jelzett járatral érkeznek, elszállítjuk a miskolci pályaudvarról a szállásra. A más időpontban érkezőknek természetesen maguknak kell a szállásra jutást megoldaniuk, ehhez részletes tájékoztatást tartalmaz majd későbbi körlevelünk.

Alapvető célunk a szakmai eszmecsere elősegítése, s ennek érdekében a leghatásosabb időbeosztást választva az előadásokat nem osztjuk egymással párhuzamosan futó szekciókra. Így minden résztvevőnek és előadónak lehetősége nyílik az összes előadás meghallgatása által a szakmai diskurzusba való bekapcsolódásra.

Emiatt a program már május 29-én 17 órakor megkezdődik a megnyitóval és az áttekintő igényű nyitóelőadásokkal. A szakmai programok másnap kora délelőtt folytatódnak. A konferencia május 31-én délután ér véget.

A konferencia és a szállás helyszíne:

Hotel Kitty, 3519 Miskolc-Tapolca, Pazár István sétány 1.

Kérjük kedves előadóinkat és minden résztvevőt, hogy az alábbi kérdésekre válaszolva küldjék vissza jelentkezésüket Czifra Mariannak, a konferencia szakmai titkárának a textfilkonf@gmail.com elektronikus címre.

* A tanácskozás megvalósításának zavartalan anyagi háttérét „A Miskolci Egyetemen működő tudományos képzési műhelyek összehangolt minőségi fejlesztése” TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0008 projekt biztosítja.

A jelentkezéseket 2013. március 4-ig meg kell kapnunk, hogy a szállásfoglalásról intézkedhessünk!

Kérjük, hogy válaszát minden a konferencián részt venni kívánó személy, előadó és résztvevő is egyértelműen (aláhúzással, kiemeléssel) jelölje!

Az alábbi napokra kérek szállást:	2013. máj. 29.	2013. máj. 30.
Vegetáriánus étkezést kérek:	igen	nem
Az előadásomhoz szükségem van projektorra:	igen	nem
Telefonszámom (szigorúan a szervezéshez használjuk!):		

Felmerülő kérdéseikkel bátran forduljanak Czifra Mariannhoz (textfilkonf@gmail.com)!

Miskolc – Debrecen – Szeged – Budapest, 2013. február 20.

A szervezők:

Debreczeni Attila
Kecskeméti Gábor
Szajbély Mihály
Szilágyi Márton